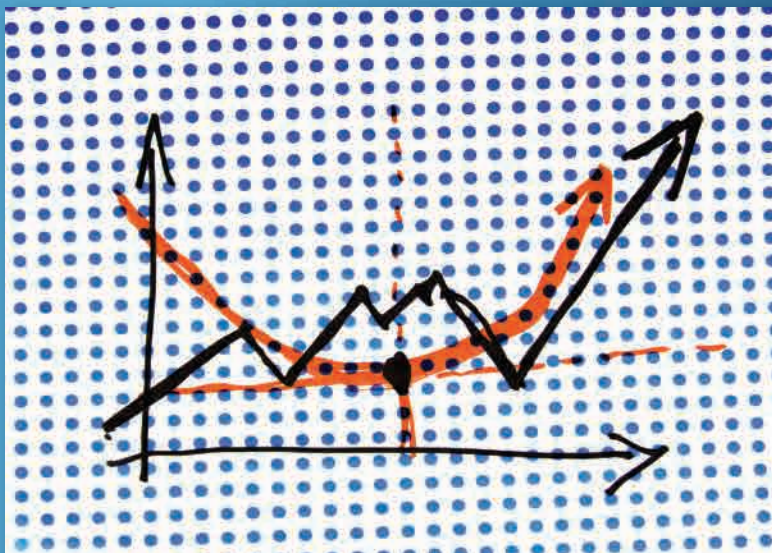

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-76-28

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2016 YEARBOOK

ГОДИНА 8

VOLUME 9

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2016**

YEARBOOK

ГОДИНА 8

VOLUME IX

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:

Проф.д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц.д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц.д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески Prof. Trajko Miceski, Ph.D

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска Danica Gavrilovska-Atanasovska
(македонски јазик) (Macedonian)

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров Slave Dimitrov
Благој Михов Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип Goce Delcev University
Економски факултет Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија 2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Проф.д-р Ристо Фотов, Љупчо Аврамов БАЗЕЛ 3 И НЕГОВАТА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ВО БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ	9
Проф.д-р Круме Николоски, проф.д-р Трајко Мицески МЕНАџМЕНТ ТЕОРИЈАТА НА ВЛИЈАНИЕТО НА ОКОЛИНАТА ВРЗ РАБОТЕЊЕТО НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО	23
Проф.д-р Круме Николоски, проф.д-р Трајко Мицески ТЕОРИИТЕ НА КЛАСИЧНАТА И БИХЕВИОРИСТИЧКАТА ШКОЛА ЗА МЕНАџМЕНТ КАКО ТЕМЕЛ ЗА ПРОШИРУВАЊЕ НА МЕНАџМЕНТ МИСЛАТА	35
Проф.д-р Круме Николовски, проф.д-р Трајко Мицески, доц.д-р Силвана Пашовска АНАЛИЗА НА ПРИДОНЕСОТ НА ТЕОРИИТЕ НА МЕНАџМЕНТОТ	49
Проф.д-р Еленица, Софијанова, Даниела Ташкова, Климе Митев ПРИДОНЕСОТ НА МАЛИОТ БИЗНИС ВО ОДДЕЛНИ ЗЕМЈИ ВО СВЕТОТ – ИНОВАЦИИТЕ БАЗИРАНИ НА ЗНАЕЊЕТО	67
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Христина Накова БАЗЕЛ 3 КАПИТАЛНИ БАРАЊА ПРИЧИНИ, НОВИ БАРАЊА И ОЧЕКУВАНИ ПРОБЛЕМИ И ПРЕДИЗВИЦИ ПРИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА ВО ЕКОНОМИИТЕ ВО РАЗВОЈ И МАЛИТЕ ЕКОНОМИИ	77
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Јагода Горѓиева КОНСОЛИДАЦИЈА НА ФИНАНСИСКИ ИЗВЕШТАИ - ДЕФИНИРАЊЕ, ПОСТАПКИ, ПОТРЕБА И ОГРАНИЧУВАЊА	89
Проф.д-р Јанка Димитрова, Александра Петковска УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА РЕВИЗИЈАТА НА ФИНАНСИСКИТЕ ИЗВЕШТАИ НА КОТИРАНИТЕ ЕНТИТЕТИ	99

Проф.д-р Јанка Димитрова, Емилија Заева-Костова УПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИТЕ ВО ФИНАНСИСКОТО РАБОТЕЊЕ СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА КРЕДИТНИОТ РИЗИК	121
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Марина Кралева Клампфер ИЗВЕШТАЈ ЗА ПАРИЧНИ ТЕКОВИ.....	135
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Орце Миладинов ВРЕДНУВАЊЕ НА ЗАЛИХИТЕ СО ОСВРТ НА МСС 2	143
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Гордана Ангелковска СМЕТКОВОДСТВЕН ТРЕТМАН НА КОРИСТИТЕ ЗА ВРАБОТЕНИТЕ, СО ОСВРТ НА МСС 19 И НЕГОВАТА ПРИМЕНА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	153
Доц.д-р Емилија Митева-Кацарски ПРЕДИЗВИЦИТЕ И ЕФЕКТИТЕ ОД ПРИМЕНАТА НА ДОГОВОРОТ ЗА ОЛЕСНУВАЊЕ НА ТРГОВИЈАТА ВО РАМКИТЕ НА СТО	163
Доц.д-р Благица Колева, Катерина Димитровска ИЗГОТВУВАЊЕ НА ИЗВЕШТАЈ ЗА ГОТОВИНСКИ ТЕКОВИ	175
Доц.д-р Благица Колева, Анита Данева МЕТОДИ НА КРЕДИТНА АНАЛИЗА ЗА ПРОЦЕНКА НА КРЕДИТНАТА СПОСОБНОСТ НА ПРАВНИ ЛИЦА	183
Доц.д-р Дарко Лазаров МОДЕЛ НА SOLOW ВО УСЛОВИ НА ОТВОРЕНА ЕКОНОМИЈА.....	193
К.Буковалова, Проф.д-р Т.Мицески РАЗВИВАЊЕ НА ОРГАНИЗАЦИСКАТА КУЛТУРА ВРЗ ПРИНЦИПИТЕ НА ДЕЛОВНА ЕТИКА	207

Симона Нушкова, Проф. д-р Ристе Темјановски СОЦИЈАЛНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА И НИВНАТА УЛОГА ВО ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ЕКОНОМСКИОТ РАЗВОЈ	221
Илин Корубин УЛОГАТА НА СТАНДАРДИТЕ НА КВАЛИТЕТ НА ХРАНА НА СТАВОВИТЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ ВО КОМПАНИИ ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ХРАНА И ПИЈАЛОЦИ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	239
Верица Динчева ФИНАНСИСКАТА АНАЛИЗА КАКО МЕТОДОЛОШКИ ИНСТРУМЕНТ ЗА ОЦЕНКА НА ФИНАНСИСКАТА УСПЕШНОСТ НА КОМПАНИИТЕ	249
Доц. д-р Благоица Колева, Мартина Нехтенин ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОПФАТНА ДОБИВКА	259

ИЗВЕШТАЈ ЗА СЕОПФАТНА ДОБИВКА

д-р Благлица Колева¹, Мартина Нехтеин²
Економски факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

Апстракт

Основна цел поради која постои едно претпријатие на пазарот е остварувањето на приход или добивка, но во текот на работењето тоа прави и одредени расходи. Затоа субјектите за да ги видат резултатите од своето работење изготвуваат извештај за сеопфатна добивка или извештај за сеопфатна добивка (согласно со Меѓународните стандарди за финансиско известување). Извештајот за сеопфатна добивка или извештајот за сеопфатна добивка е финансиски извештај кој покажува колкаво богатство остварил еден деловен субјект за одреден временски интервал (пресметковен период). Изготвувањето на овој финансиски извештај, со цел за презентација на остварениот финансиски резултат од работењето, добивка или загуба, претставува задолжителна обврска на деловните ентитети.

Во извештајот за сеопфатна добивка - извештајот за сеопфатна добивка се прикажани приходите кои ги остварува деловниот субјект од различни активности и расходите кои ги прави во текот на работењето. Со спротивставување на приходите и расходите се добива сознание за остварениот финансиски резултат на деловниот субјект, добивка или загуба.

Клучни зборови: добивка, приходи, расходи, резултат, финансиски извештај, загуба

1) Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Економски факултет, ул. „Крсте Мисирков“ бр.10-А, Штип, Р.Македонија, blagica.koleva@ugd.edu.mk

2) Студент на постдипломски студии, насока Финансиско известување, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, mart24ina@yahoo.com

PROFIT AND LOSS STATEMENT

**Ass. Prof. Blagica Koleva, Master student Martina Nehtenin
Faculty of Economics, “University Goce Delcev”, Shtip**

Abstract

The main objective of an enterprise on the market is the realization of income or profit, but during operation it makes certain expenditures. Therefore subjects to see its results, they should prepare the Profit and loss statement or Income statement. The balance sheet is a financial statement that shows how much business entity wealth has gained for a specific time interval. It is the very important financial statement and an obligation of enterprises.

The income statement shows revenues which the business entity has gained of different activities and expenditures which the business entity has made during operation. By analyzing the income and expenditure we get knowledge of the financial results of the business entity whether it's gain or loss.

Key words: *profit, expenditures, resultas, financial statements, analyzing, loss.*

Вовед

Финансиските извештаи на една компанија се слика за целокупното работењето и остварениот резултат за одреден временски период. Тие треба објективно да ги презентираат финансиските информации на еден ентитет, како и задолжително да ги изготвуваат. Според МСФИ извештајот за сеопфатна добивка неопходно е да биде изработен според принципот на спротивставување во кој приходите кој се остварени треба да соодветствуваат на направените расходи. Неговата цел е вистинито да ги прикаже приходите, расходите и заработувачките на компанијата, односно колку од приходите се наплатени и колкав дел од трошоците се платени. За еден субјект нормално да работи и да се развива е потребно приливите да бидат поголеми со цел да ги покријат одливите.

Извештајот за сеопфатна добивка или извештај за сеопфатна добивка ги опфаќа промените кои се случиле во деловниот ентитет како резултат на активностите за период од една година. Тој ги содржи приходите, расходите и остварениот резултат, односно го покажува успешноно или не успешноно работење. Приходите, всушност, претставуваат економска корист во вид на прилив т.е. зголемување на средства и намалување на обврски, кои резултираат со зголемување на главнината. Додека

расходите се одлив односно намалување на економската корист т.е. намалување на средствата и зголемување на обврските, кои резултираат со намалување на главнината. Добивката или загубата е остварениот резултат кој се добива врз основа на остварените и пресметани приходи и расходи во финансискиот извештај. Претпријатието остварува добивка кога приходите се над трошоците и загуба кога расходите се поголеми од приходите.

1. Извештајот за сеопфатна добивка - како дел од годишниот сет на финансиските извештаи

Финансиските извештаи претставуваат структурно прикажување на финансиската состојба и финансиската успешност на еден ентитет. Нивна основна цел е да обезбедат информации за финансиската состојба, успешност, парични текови, за широк круг на корисници и да им овозможи полесно донесување на одлуки. Согласно со одредбите од член 469 од Законот за трговски друштва (ЗТД) составувањето на финансиските извештаи е обврска за следниве субјекти: трговски друштва (мали, средни, големи), банки, штедилници, друштва за осигурувања, подружници на странски друштва, буџетски корисници, непрофитни организации и сл. Годишниот сет на финансиски извештаи го сочинуваат (согласно со член 476, став 4 од ЗТД, и точката 10 од МСС1): биланс на состојба (извештај за финансиската состојба), биланс на успех (извештај за сеопфатна добивка), извештај за промена во главнината, извештај за парични текови и белешки (преглед на значајни сметководствени политики и објаснувачки информации).

За новите претпријатија значајни се остварените резултати, кои се еден вид корен за раст и развој на ентитетот, а може да се анализираат преку извештајот за сеопфатна добивка.

Во МСС1 се користи поимот „**вкупна сеопфатна добивка**” за да се опише промената која настанува во главнината како резултат на трансакции и други настани, освен промени кои се резултат на трансакции со сопствениците со нивното својство на сопственици. Во вкупната сеопфатна добивка се вклучени компонентите на **добивка или загуба** и **останата сеопфатна добивка**. Но овој стандард поимите што ги користи може да бидат нејасни за ентитетите па наместо нив може да се употребуваат други, на пример за да се опише добивката или загубата може да се користи поимот нето добивка. Во „останата сеопфатна добивка” се вклучуваат следниве компоненти: промени во ревалоризациони вишоци, актуарски добивки или загуби на дефинирани планови за користи, добивки или загуби кои произлегуваат од преведување на финансиски

извештаи на странско работење, добивки и загуби од повторно мерење на финансиските средства расположливи за продажба. „Добивката или загубата“ се вкупните приходи намалени за расходите, исклучувајќи ги компонентите на „останата сеопфатна добивка“.

Останата сеопфатна добивка вклучува ставки од приходите и расходите коишто не се признаваат во добивка или загуба што е дозволено или се бара од МСФИ.³

Како компоненти кои ги вклучува „останата сеопфатна добивка“ се следниве:

- добивки и загуби од повторно мерење на финансиските средства расположливи за продажба;
- промени во ревалоризирани вишоци;
- добивки и загуби кои произлегуваат од преведување на финансиски извештаи на странско работење;
- ефективниот дел на добивката или загубата од хеџинг инструментите за хеџирање на парични текови;
- актуарски добивки или загуби на дефинирани планови за користи.

„Добивката или загубата“ ги вклучува вкупните приходи намалени за расходите, а притоа не вклучувајќи ги компонентите на „останатата сеопфатна добивка“. Деловниот ентитет потребно е да ги прикаже сите ставки на приходи и расходи признаени во периодот во единствен извештај за сеопфатна добивка и два извештаи – одделен извештај за сеопфатна добивка (во кој се прикажани компонентите на добивката и загубата) и извештај за сеопфатна добивка (извештај кој започнува со добивка и загуба и кој ги покажува компонентите на останатата сеопфатна добивка).

Извештајот за сеопфатна добивка треба да ги вклучува ставките кои ги покажуваат следниве износи за периодот:

- приходи;
- даночни расходи;
- добивка или загуба;
- вкупна сеопфатна добивка;
- финансиски трошоци;
- удел во останатата сеопфатна добивка на придружени ентитети и заеднички вложувања евидентирани според методот на главнина;
- удел во добивка или загуба на придружени ентитети и заеднички

3) Василева Трендафилка, Георгиевска Костадинка, Тодоровска Валентина, „Прирачник за сметководство според МСФИ/МСС“ – Економско-правен консалтинг ФБ, Скопје, 2011 год.

- вложувања евидентирани според методот на главнина;
- секоја компонента на останатата сеопфатна добивка класифицирана според природата;
- единствен износ кој го опфаќа збирот на добивка или загуба по оданочување за прекинато работење и добивка и загуба по оданочување признаена при мерење до објективна вредност намена за трошоците за продажба или при отуѓување на средствата или групи на отуѓување кои го сочинуваат прекинатото работење.

Општо гледано извештајот за сеопфатна добивка се состои од приходи, трошоци и резултат остварен за одреден временски период најчесто една година. Трошоците во овој финансиски извештај настануваат како резултат на намалување на активата т.е. раст на обврските, а приходите обратно ја зголемуваат активата т.е. ги намалуваат обврските. Во однос на резултатите т.е. добивката (вишок на приходи над трошоци) кој ги остварува едно претпријатие можат да се разгледаат од два аспекти и тоа позитивен и негативен финансиски резултат. Еден субјект ќе оствари добивка или позитивен финансиски резултат кога приходите се поголеми од расходите, односно имаме зголемување на сопствените извори на средства, додека негативен финансиски резултат имаме кога расходите се поголеми од приходите т.е. значи намалување на изворите на средства.

Извештајот за сеопфатна добивка, како што рековме, е втор по значајност финансиски извештај по билансот на состојба кои меѓусебно се поврзани. Тој е задолжителен периодичен финансиски извештај и истиот може да се прикаже двострано и еднострано. Двостраниот преглед е почесто користен, бидејќи дава појасна слика и е попрегледен за разлика од едностраниот преглед. Кај едностраниот приказ најправо се прикажуваат приходите потоа расходите и под нив се наоѓа резултатот односно разликата. Во двостраниот преглед, како и името што ни кажува, има две страни од кои на левата се дадени трошоците и добивката, а на десната страна се дадени приходите и негативниот финансиски резултат.

2. Содржина на извештајот за сеопфатна добивка

Извештајот за добивка или загуба (извештај за сеопфатна добивка) се состои од четири билансни позиции и тоа приходи од работење, по нив следат 11 билансни позиции на расходи од работење, па следуваат 6 билансни позиции на финансиски приходи и 6 билансни позиции за финансиски расходи.

Приходи од работење

- Приходи од продажба (приходи од готови производи, стоки, материјали, резервни делови, ситен инвентар, амбалажа и автогуми,

како и сите поважни промети на услуги вклучувајќи ги и услугите на посредување во прометот).

- Останати приходи (приходи од вредносно усогласување на не/материјални средства, вложување во недвижности, краткорочно побарувања, долгорочни побарувања, залихи).
- Промена на вредноста на залихи на готови производи и на недовршено производство
 - а) Залихи на готови производи и на недовршено производство на почеток од годината;
 - б) Залихи на готови производи и на недовршено производство на крај од годината.
- Капитализирано сопствено производство и услуги.

Расходи од работење

- Трошоци за сировини и други материјали (трошоци за сировини, материјали, енергија, резервни делови и ситен инвентар).
- Набавна вредност на продадени стоки.
- Набавна вредност на продадени материјали, резервни делови, ситен инвентар, амбалажа.
- Услуги со карактер на материјални трошоци (транспортни услуги, поштенски услуги, наем, лизинг, комунални услуги, трошоци за реклама и пропаганда, промоција, истражување и развој).
- Останати трошоци од работење (трошоци за донации и спонзорства, репрезентација, осигурување, банкарски услуги за платен промет).
- Трошоци за вработени
 - а) Плати и надоместоци на плата;
 - б) Трошоци за даноци на плати и надоместоци на плата;
 - в) Придонеси за задолжително социјално осигурување;
 - г) Останати трошоци за вработени.
- Амортизација на материјални и нематеријални средства (амортизација пресметана во производство, трошоци за амортизација на биолошки средства и амортизација утврдена во секторите на управата, амортизација и продажба).
- Вредносно усогласување на нетековни средства.
- Вредносно усогласување на тековни средства.
- Резервирања на трошоци и ризици.
- Останати расходи од работење (загуби од продажба на материјали, кусоци, кало, растур, кршење, расипување, казни, пенали, расходи врз основ на директен отпис на побарувања).

Финансиски приходи

- Финансиски приходи од односи со поврзани друштва (дивиденди и удели од матични, зависни и други поврзани друштва, приходи од учество во добивка, вложувања во поврзани субјекти);
- Приходи од вложувања во поврзани друштва;
- Приходи по основа камати од работење со поврзани друштва (краткорочни кредити, долгорочни пласмани, позитивни курсни разлики);
- Приходи по основа на курсни разлики од работење со поврзани друштва;
- Останати финансиски приходи од работење со поврзани друштва.
- Приходи од вложувања во неповрзани друштва (приходи од дивиденда или удели, учество во инвестициони фондови и останати финансиски приходи);
- Приходи по основа на камати од работење со неповрзани друштва;
- Приходи по основа на курсни разлики од работење со неповрзани друштва;
- Нереализирани добивки од финансиски средства;
- Останати финансиски приходи.

Финансиски расходи

- Финансиски расходи од односи со поврзани друштва (расходи по основа на камата од работење со поврзани друштва во земјава и во странство, расходи од курсни разлики, останати финансиски расходи);
- Расходи по основа на камати од работење со поврзани друштва;
- Расходи по основа на курсни разлики од работење со поврзани друштва;
- Останати финансиски расходи од работење со поврзани друштва;
- Расходи по основа на камати од работење со неповрзани друштва;
- Расходи по основа на курсни разлики од работење со неповрзани друштва;
- Нереализирани загуби од финансиски средства;
- Вредносно усогласување на финансиски средства и вложувања;
- Останати финансиски расходи.

Заклучок

Составувањето на годишната сметка односно на финансиските извештаи е законска обврска и претставува значаен извор на информации за сопствениците и инвеститорите. Успешното работење и финансиските резултати деловните ентитети можат да го видат од својот извештај за сеопфатна добивка. Тој покажува колку еден субјект остварил или изгубил приходи во своето работење за одреден временски период, обично за една година. Тие во текот на еден период мора задолжително да го изработат овој финансиски извештај т.е. билансот на успех, кој уште се нарекува извештај за добивка или загуба. Извештајот за сеопфатна добивка е составен од приходи и расходи кои се групирани според одредени принципи. Остварениот финансиски резултат може да биде позитивен и негативен. Претпријатието остварува позитивен финансиски резултат т.е. добивка кога вкупните приходи се поголеми од вкупните расходи и загуба кога направените трошоци (расходи) по различни основи се поголеми од приходите. Со други зборови, извештајот за сеопфатна добивка известува за вишокот на приходи над расходи, која разлика е позната како нето добивка, или кога вишокот на расходи е над приходите, таквата разлика се нарекува нето загуба.

Користена литература

- [1]. Ѓоргиева-Трајковска Оливера и Колева Благица, „Анализа на финансиските извештаи“ - Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, 2013.
- [2]. Василева Трендафилка, Георгиевска Костадинка, Годоровска Валентина, „Прирачник за сметководство според МСФИ/МСС“ - Економско правен консалтинг ФБ, Скопје, 2011 год.
- [3]. Реџепагиќ Сезаир, Михајловски Жарко, Јовановски Спасе, Жбајнова Вера, Дрובה Амела, Марчевски Ивица, „Прирачник за изготвување на годишна сметка и финансиски извештаи за 2015“ - МСФИ Консалтинг, Скопје, 2016.